

MARIA CARME ROCA
A BÀRCINO

Columna

Columna

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
PRIMERA EDICIÓ: GENER DEL 2020
© MARIA CARME ROCA, 2020
AUTORA REPRESENTADA PER IMC AGÈNCIA LITERÀRIA
MAPES DE L'INTERIOR: ÒSCAR SARRAMIA
© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-2597-1
DIPÒSIT LEGAL: B. 26.365-2019
FOTOCOMPOSICIÓ: GRUP62

www.columnnaedicions.cat

Columnna

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

*Per a Isabel Rodà de Llanza,
que en sap tant del món romà.
Tot un honor que comparteixi amb
mi la seva saviesa i amistat.*

Columnna

No succeeix mai a ningú res que no pugui ser suportat per la seva naturalesa. No és estrany, doncs, que la ignorància i la vanitat siguin més fortes que la saviesa.

MARC AURELI, *Meditacions*, llibre V, 18

Quan t'indignis o t'irritis desmesuradament, recorda que la vida humana és molt breu i que al cap de no gaire temps tots estarem enterrats ben estesos a terra.

MARC AURELI, *Meditacions*, llibre XI, 18

Columnna

Dramatis personae

Els personatges històrics estan subratllats.

Adrià (Publius Aelius Traianus Hadrianus): nascut a Itàlica, Hispània, el 24 de gener de l'any 76 dC, va morir a Baia el 10 de juliol del 138 dC. Va ser emperador de l'Imperi romà del 117 al 138 dC.

Aule Corneli Ver: anomenat familiarment **Corneli**. Nascut el 106 dC. Poeta. Cosí germà i molt amic de Minícia. Fill d'Aule Corneli Palma, *iunior* (júnior) i de Vera, filla de L.M.N.Q.V. Net d'Aule Corneli Palma Frontonianus. Adoptat per Marc Anni Ver, senador i cònsol romà, i per Rupília Faustina, germanastra de Víbia Sabina, emperadriu, esposa de l'emperador Adrià.

Cai Sulpici Camerinus: amic de Luci Cecili Optat. Edil. Resideix a Municipium Emporiae.

Cal·listo: esclava, *ornatrix* (pentinadora) de Minícia.

Clàudia: esposa de Cai Sulpici Camerinus.

Clea: esclava, *nutrix* (dida, meinadora) de Luci, fill de Minícia i de Cneu Flavi Iulià.

Cneu Flavi Iulià, *iunior*: nascut el 124 dC. Polític. Marit de Minícia, fill de Cneu Flavi Iulià i d'Ànnia Màrcia.

Dèlia: esclava dels Minici a la *domus* de Roma i a Tibur, posteriorment lliberat.

Dido: esclava. Entre d'altres serveis, és l'*ancilla a pedes* (encarregada de la pedicura) de Minícia.

Diomedes: metge de la família dels Minici. Fill d'Aristides, també metge.

Emília: jove de Marc Pedani.

Erasmusius: esclau, *vistiplicus* (s'encarrega de col·locar bé les togues) de Cneu Flavi Iulià, *iunior*. Posteriorment ho serà de Minícia, que li donarà la llibertat. A més d'*atriensis* (majordom) i *tricliniarcha* (maître), es convertirà en el seu amic i confident.

Faustina, *minor* (Ànnia Galèria Faustina): Roma, 125-130? - Halala, 175. A la novel·la he optat per datar el seu naixement l'any 130. Filla petita de l'emperador Antoní Pius i de Faustina, *maior*, es va casar amb l'emperador Marc Aureli l'any 145. En la ficció, amiga de Minícia des que eren petites.

Fèlix: nascut a Bàrcino l'any 114 dC. Comerciant d'ostres. Germanastre de Minícia. Fill bastard de L.M.N.Q.V. i de Kyrene quan era esclava dels Minici a la *domus* de Bàrcino.

Fèlix, *iunior*: fill de Fèlix i de Flora.

Flora: muller de Fèlix.

Gai Valeri Avit: en la ficció, fill de Gai Valeri Avit, duumvir de Tàrraco a l'època d'Antoní Pius.

Glauc: esclau, posteriorment llibert, *vilicus* (masover) dels Minici a Roma i Tibur.

Hàgios: preceptor de Minícia.

Júlia: filla de Marc Pedani.

Juni Víctor: centurió de la Legio VII Gemina Fèlix.

Coincideix amb Luci Cecili Optat i Minícia a Municipium Emporiae.

Kyrene: lliberta. Primer amor de L.M.N.Q.V. Mare de Fèlix.

Leiza: *Bustuaria* (prostituta de cementiri) de Bàrcino, amant de Diomedes.

Luci Cecili Optat: nascut molt probablement l'any 120, a la Bètica. Centurió retirat a Bàrcino. Va ser duumvir en diverses ocasions i va deixar un llegat a la ciutat. Amic i amant de Minícia.

Luci Cneu Flavi: nascut l'any 157. Fill de Minícia i de Cneu Flavi Iulià.

Luci Minici Natal Quadroni Ver: nascut a Bàrcino, el febrer de l'any 96 dC. Fill de Luci Minici Natal i de Quadrònia. El seu *cursus honorum* és el més brillant de la Barcelona romana. Fou cònsol el 139 dC i cap al 152-154 va exercir el proconsulat d'una província singular de l'imperi: l'Àfrica proconsular. L'any 129 dC, quan era pretor, guanyà la cursa olímpica de quadrigues durant la 227 Olimpíada.

Luci: net de Fèlix.

Marc Aureli (Marcus Aelius Aurelius Verus Caesar): nascut a Roma, 26 d'abril de l'any 121 dC, i mort a Vindobona el 17 de març del 180 dC. Va ser emperador de l'any 161 al 180. Important filòsof de l'escepticisme romà, autor de l'obra *Meditacions*. En la ficció, amic de Minícia; van compartir els ensenyaments de Marc Corneli Frontó.

Marc Pedani: mercader dedicat a la producció i exportació de vins. Amic íntim de L.M.N.Q.V. i per extensió de Minícia.

Màxim: llibert, amic de Fèlix i protector de Minícia.

Minícia Fausta. Nascuda el desembre del 128 dC. Filla de Luci Minici Natal Quadroni Ver i de Licina Fausta. Esposa de Cneu Flavi Iulià, *iunior*. Amiga i amant de

Luci Cecili Optat. Quan era molt jove va ser amant de Teseu, de qui va tenir una criatura.

Quadrònia: Nascuda a Baetulo (75? dC). Esposa de Luci Minici Natal, àvia paterna de Minícia i mare de L.M.N.Q.V. i de Vera.

Quint: Licini, cosí segon de Minícia. En la ficció, fill de Quint Licini Silvà Granià Quadroni Pròcul.

Sabina: muller de Quint Licini.

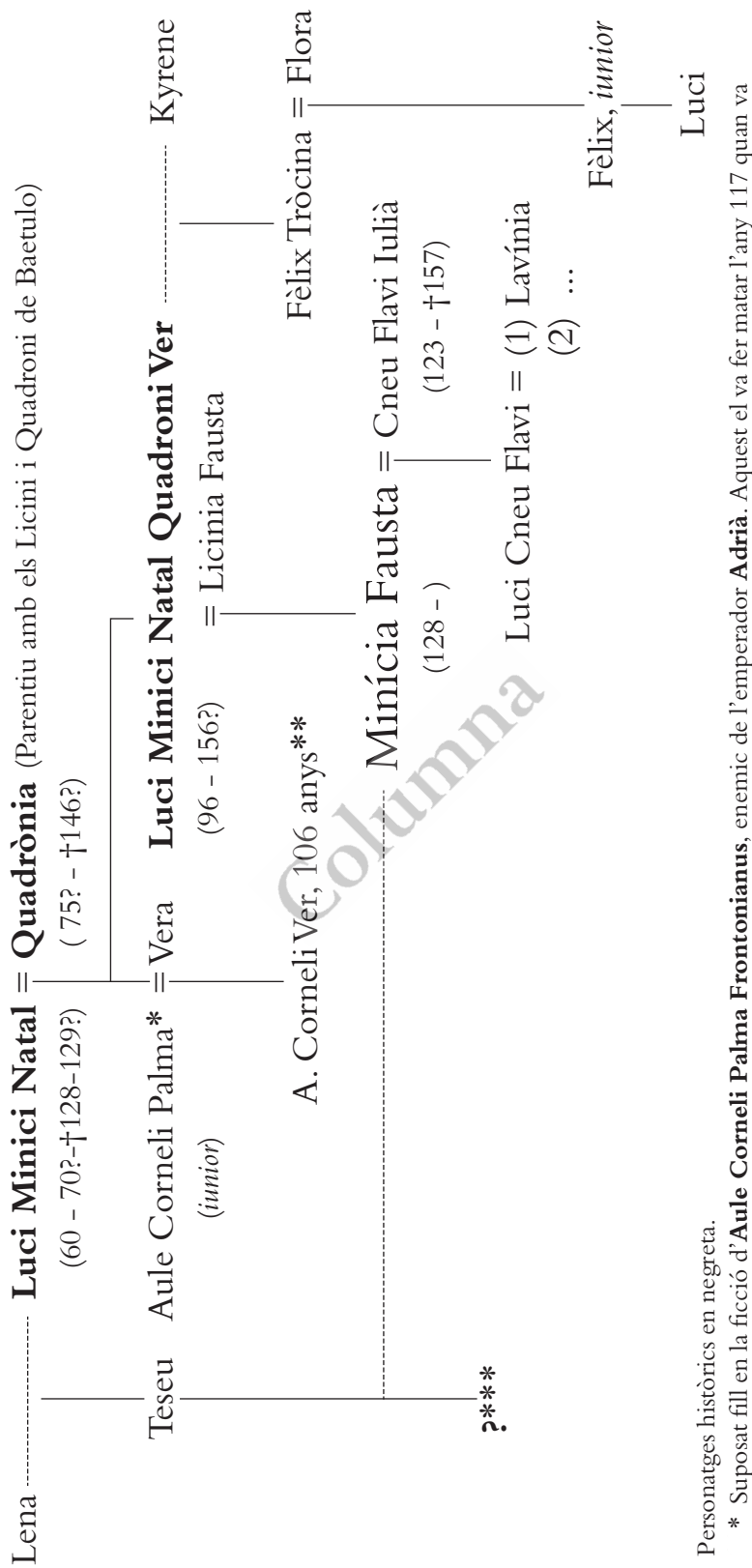
Teseu: daci de naixement (95 dC). Auriga, gladiador, mosso de quadra... Bastard de Luci Minici Natal i de Lena, neboda de Decèbal, rei dels dacis. Germanastre de L.M.N.Q.V.

Thadea: lliberta dels Minici. Exerceix d'*atriensis* de la *domus* de Bàrcino.

Zama: sacerdotessa d'origen dàcic.

Zenobi: esclau de Minícia a Bàrcino.

Els Minici

Personatges històrics en negreta.

* Suposat fill en la ficció d'**Aule Corneli Palma Frontonianus**, enemic de l'emperador **Adrià**. Aquest el va fer matar l'any 117 quan va pujar al tron.

** En la ficció, va ser adoptat per **Marc Anni Ver**, *praefectus urbis* (el jutge més important) de Roma i cònsol en tres ocasions. Era espòs de **Rupília Faustina**, germanastra de **Víbia Sabina**, emperadriu, esposa de l'emperador **Adrià**.

*** El lector haurà de llegir la novel·la per desvetllar la seva identitat.

Columnna

Uns breus apunts

La novel·la comprèn, principalment, la segona meitat del segle II, quan l'Imperi romà assolí el punt més àlgid de la seva història i alhora ja apuntava la seva decadència, perquè després de Marc Aureli, l'últim dels anomenats «emperadors bons», res no tornarà a ser igual. Ja ho va afirmar l'historiador britànic Edward Gibbon, un dels més influents de tots els temps, que de l'any 96 al 180 dC va ser un període durant el qual la condició del gènere humà va gaudir de la màxima benaurança i prosperitat. Un temps que va des de la mort de l'emperador Domicià, seguit per Nerva, Trajà, Adrià, Antoní Pius i Marc Aureli, fins a arribar a l'accés de Còmode al tron.

Durant aquella època, Bàrcino, la colònia creada al segle I aC, continuà expandint-se i de mica en mica es va anar consolidant. Cal tenir en compte que el seu territori no comprenia només el tancat entre muralles, ja que fora d'elles, a la zona coneguda com a *suburbium*, es van instal·lar diversos centres de producció artesanal de ceràmica i metal·lúrgics. Que la terra circumdant fos fèrtil va

contribuir a l'explotació agrícola i a la presència de les *villae* que l'explotaven.

La colònia evolucionava encara a l'ombra de Tàrraco, però ja mostrava unes singularitats que van fer créixer la rivalitat entre les dues ciutats.

A Bàrcino, si a la primera part del segle i Luci Minici Natal Quadroni Ver, conjuntament amb el seu pare, Luci Minici Natal, van contribuir a fer-la visible al món, a la segona, un centurió, Luci Cecili Optat, que no era de Bàrcino però que s'hi va retirar, continuà dotant-la del dinamisme que sempre l'ha caracteritzat.

Amb les dades actuals, a Catalunya es podien comptar una vintena de ciutats en el moment de plenitud de les dinasties Júlia-Clàudia i Flàvia. Sembla que Bàrcino va ser la ciutat més activa durant els segles I i II, i va créixer fins a saltar fora muralla. Des de la seva fundació va comptar amb un centre monumental, un recinte fortificat poligonal i una xarxa de clavegueres. El subministrament d'aigua estava assegurat gràcies a un aqüeducte que prenia les aigües de mina a l'altura de Montcada i un altre que prenia aigua de mina de la serra de Collserola. Gaudia d'un fòrum, d'un temple dedicat al culte imperial, de termes (unes de les quals van ser regalades pels Minici), de banys públics, d'un edifici dedicat als sevirs augustals (*aedes*) i de força establiments com les *fullonicae* i les *tintoria* (bugaderies i tintorereries), petites indústries representatives d'una ciutat molt activa. No hi havia cap dubte que les millors ostres i el millor *garum** es trobaven a Bàrcino, i que malgrat que la ciutat no tenia port tal com l'entendem ara,

* Salsa de peix preparada amb vísceres fermentades que es deixaven assecar al sol.

comptava amb una situació geogràfica que permetia l'activitat i el trànsit marítim.

S'ha especulat sobre el fet que tal vegada va tenir un teatre i un circ, però no hi ha prou proves per afirmar-ne l'existència.

En una novel·la històrica els personatges reals són el puntal, el punt de referència de l'acció —el lector es trobarà amb el centurió Luci Cecili Optat, amb l'emperador Marc Aureli o la seva esposa Faustina—, mentre que els de ficció mouran els fils a conveniència de l'argument.

La conductora i protagonista d'aquesta història és un personatge de ficció, la Minícia, la filla d'un personatge històric i nostrat, Luci Minici Natal Quadroni Ver, que va protagonitzar la novel·la *Barcino*. No es té notícia que L. M. N. Q. V. tingués cap fill, però tal vegada sí que va tenir una filla, que podria haver estat la Minícia de la novel·la. El lector podrà llegir independentment una història de l'altra, però si ha llegit la primera, hi trobarà la relació.

Narrada en primera persona, la Minícia explica la història quan ja és vella, d'acord amb el que la seva memòria li evoca, com fan les persones grans, que d'una cosa se'n van a l'altra.

En aquesta novel·la he volgut donar veu a les dones de manera directa. En una societat patriarcal com era la romana, elles només apareixen com a consorts. Llevat d'algun grup reduït com el de les vestals, les dones no tenien cap importància; només cal observar que, generalment, tan sols tenen un nom (o nom compost), com els esclaus, mentre que ells, els homes, gaudien del *praenomen*, el *nomen* i el *cognomen*. En aquest aspecte cal dir que el fet que la varietat de *praenomen* fos tan minsa (només dotze noms) dificulta la singularització.

Pel que fa a les dones, encara que van haver (i han) de

sobreviure dins d'una societat dominada pels homes, elles, de manera indirecta i subtil, van fer notar la seva presència i influència. La discreció i la paciència (esperar el moment oportú era un trumfo guanyador) eren dues aliades valuoses que si les dones les sabien emprar amb saviesa podien fer trontollar l'imperi.

La Minícia no ho tindrà gens fàcil, perquè és sincera i impetuosa. Que vulgui fer la seva i tingui gustos estraforaris per a una dona (munta a cavall com el millor genet, llegeix, escriu...) la posarà en situacions molt complicades. I encara sort que, malgrat la distància que els separava, comptarà amb la protecció de Marc Aureli i, és clar, la de Luci Cecili Optat.

El món romà és apassionant, amb les seves grans virtuts, defectes i mancances. I nostrat, perquè forma part del nostre llegat. El de Marc Aureli serà *Tà eis heauton* (Τὰ εἰς ἑαυτόν, 'Pensaments per a un mateix'), una obra filosòfica d'acord amb les idees estoiques, escrita a les acaballes de la seva vida i que en certa manera es pot considerar un llibre d'autoajuda, ja que aporta pautes de comportament que ens poden ajudar a millorar la nostra existència.

«De fet, no hi ha cap lloc on una persona es pugui retirar amb més tranquil·litat i amb més calma que a l'interior de la seva ànima» (*Meditacions*, Llibre IV, 3).

INTRODUCCIÓ

Bàrcino, 153 dC

Fa molts anys que vaig començar a morir. L'ànima se'm va esquinçar per la meitat i en el decurs del temps només he aconseguit apedaçar-la. Si he pogut sobreviure amb els sargits, és perquè el meu cos ha gaudit sempre d'una salut insultant, ell ha estat la ferma carcassa que ha protegit el cor malferit.

Aquella tarda, perquè no tinc cap dubte que va ser aquella tarda plàcida d'una tardor temperada, vaig pregar amb fervor a les tres *Parcae* que tallessin els fils de la meva existència, però lluny de fer servir les tisores, l'han perllongat fins a convertir-me en una vella que encara trigarà a pujar a la barca de Caront.

Res no ho feia preveure, que jo desitgés morir: ni les circumstàncies que, equivocadament, creia que m'eren favorables, ni els meus pletòrics vint-i-cinc anys que em faltava poc per complir. Era forta, comptava amb l'escut de pertànyer a una bona nissaga i creia haver esborrat les petjades d'un passat recent que volia oblidar. Però *Clementia* no va tenir pietat i *Momus* devia riure's del meu

posterior desconsol. El pitjor és que no els ho puc retreure. Si vull ser honesta amb mi mateixa, tenien raó, l'una de ser inclement, i l'altra de burlar-se de mi. A contracor, perquè m'hi vaig veure empesa, havia estat una bona deixeble de Fraus, la serventa de Mercuri; havia excel·lit a ordir una xarxa de mentides, l'únic objectiu de les quals havia estat protegir el meu pare de la veritat. Ell, Luci Minici Natal Quadroni Ver, de la tribu Galèria, que havia arribat a l'alta dignitat de ser governador de l'Àfrica proconsular després d'haver estat governador imperial de la província de Mèsia, curador dels edificis públics i dels temples, cònsol, curador de la via Flamínia i prefecte de l'abastament, legat *augusti* de la Legio VI Victrix, pretor, àugur, tribú de la plebs, qüestor i legat a Cartago, tribú laticlavi de tres legions: legió I Adiutrix a la Dàcia, a la legió XI Claudia a la Mèsia i a la legió XIV Gèmina a Panònia, triumvir monetari... Ell, que havia guanyat la cursa de quadrigues en la 227a olimpíada... Aquell home, tan insigne i respectable, va descobrir que tenia una filla ignominiosa, la seva estimada Minícia —per la divina Minerva que sé el que m'havia arribat a estimar—, una filla que l'havia traït amb el més indigne i pervers dels humans: Teseu.

Pobre pare. Mai, ni en el pitjor dels malsons, s'hauria pogut imaginar que aquell antic esclau, l'home que l'havia mortificat tota la vida des que eren uns infants, l'ombra funesta que l'havia perseguit de manera maltissa, l'individu que havia pretès usurpar-li el lloc, el nom i el seu propi pare —l'avi que no vaig conèixer—, aquell monstre que havia enganyat, pervertit, coaccionat, assassinat... No, no es podia pensar que havia estat el meu amant.

Per la tríada capitolina, que mai no m'ho perdonaré. Però en el meu desgreu he de dir que jo no sabia, de

debò que no ho sabia, que aquell home per qui em vaig deixar seduir era ell, en Teseu, tot i que llavors no es feia dir així.

De seguida que ho vaig saber, prou que vaig intentar ocultar-l'hi al meu pare, aquella relació, però no ho vaig aconseguir.

Aquella tarda que vaig començar a morir, quan la Thadea, la lliberta que governava la nostra *domus*, em va anunciar que el meu pare venia a veure'm, a banda de sentir una immensa alegria, pensava que venia per oferir-me el seu condol: feia uns mesos que jo havia perdut un fill, un nadó que va néixer unes setmanes abans que s'acomplís el temps de gestació. No havíem tingut ocasió de veure'ns abans, perquè quan li vaig comunicar que estava embarassada, ell, al cap de poc, va partir a Cartago a ocupar el seu càrrec de procònsol.

La criatura que vaig perdre, que hauria constatat com a fill legítim del meu marit, Cneu Flavi Julià... No, no era d'en Teseu, perquè aquest ja feia cinc anys que havia mort. Però quan jo en tenia vint, d'anys, quan era la seva amant, sí que m'havia quedat embarassada d'ell, molt poc abans que se suïcidés. Pot semblar enrevessat, però no ho és gens, només és digne d'una tragèdia de Marc Pacuvi.* I vulgar, molt vulgar.

Passats cinc anys, quan creia que tot era mort i enterrat, poc em podia pensar que la veritat, tossuda i ressentida, quedaria en evidència, desmuntaria aquell temps prenyat de mentides, aliances i conxorxes que havia maldat per entaforar-la en el més pregon dels obllits.

Sovint he pensat que a Juno, tan digna ella, no li devia

* Marc Pacuvi (Brindisi, 220 aC - Tàrent, 130 aC), autor tràgic romà considerat el més important de l'època republicana.

plaire que em traslladés a Bàrcino, que m'instal·lés a la casa dels meus ancestres. Els déus de la llar tampoc podien acceptar de bon grat la presència de qui havia traït la nis-saga dels Minici, l'estirp que tant havia fet per la ciutat, una ciutat que, si bé de vegades sembla governada pels lliberts, que actuen com si en fossin els amos, ben cert és que cada dia que passa, Bàrcino creix, es referma com un punt clau de l'imperi.

Aquella tarda, només de veure el rostre del pare ja vaig preveure un daltabaix. La manera com va entrar, acompanyat de la seva guàrdia personal... No era un pare que va a visitar la seva filla, era un soldat que irrompia en una llar disposat a arrestar algú o a fer algun escarment.

Jo, que estava asseguda en un banc del peristil* mentre intentava desfer un nus d'una cadeneta de plata, em vaig aixecar d'un bot, uns breus, brevíssims instants d'alegria, que es van dissipar tot seguit en copsar la seva actitud hostil.

—Pare...

No va permetre que m'hi acostés. El braç dret alçat indicant-me que m'aturés em va frenar.

—Només vull saber si és veritat —em va etzibar sense cap preàmbul clavant els seus ulls en els meus.

Què deia? Què em preguntava? De debò que en aquell moment no en tenia ni idea.

Recordo que aquells instants d'incertesa se'm van fer eterns.

—No et facis la sorpresa —va afegir—. Vull saber, escoltar-ho dels teus llavis, si vas ser amant d'en Teseu.

Oh, era allò, era allò! La veritat que surava, venjativa. El que tant havia volgut evitar arremetia contra mi amb la força d'un temporal. Hauria volgut que la terra m'en-

* Pati interior envoltat de porxos.

golís, que l'Avern em xuclés en el més profund de les seves entranyes. Em volia morir.

Les paraules no em sortien de la boca, la resposta no era tan simple. Va insistir i vaig mussitar un «sí, però...».

—Deixa'm que t'ho expliqui... —vaig afegir, i abans que ell ho pogués evitar, em vaig postrar als seus peus abraçant-lo pels genolls i mullant-li la toga amb les llàgrimes que no podia ni volia contenir.

Em va apartar amb brusquedat, però no em vaig aixecar de terra: de genolls, en aquella actitud de màxima submissió, li volia implorar el perdó.

—Jo no sabia que era ell, no ho sabia! Pare, m'has de creure —vaig dir enlairant la mirada, fitant-lo als ulls, demanant una clemència que el meu orgull mai no m'hauria permès de suplicar.

—I han hagut de passar cinc anys, perquè me n'assabenti, i no per tu —va afirmar, molt dolgut.

—Com volies que et digués una cosa tan terrible?

Va fer una passa enrere, afluixant la tensió.

—M'hauria enfurismat —va respondre'm—, ben cert, però t'hauria entès, perquè he patit en la pròpia pell els seus paranys i sabia del que era capaç.

—No et pots imaginar el que he patit...

—Hauries d'haver acudit a mi de seguida... Quan t'he fallat, digues?

—Mai, mai. Però no et volia afligir, sabia el que en Teseu representava per a tu. T'acabaves de batre amb ell al Circ Màxim en una cursa de quadrigues, ell s'acabava de suïcidar, com volies que...

Confiant que s'hagués calmat una mica, em vaig incorporar i de nou vaig intentar apropar-me a ell —oh, déus, com necessitava la seva abraçada! Però es tornà a apartar com si fos la més pestilent de les leproses.

—I et va ser més fàcil escapar-te a Bàrcino acompanyada del bord que duies al ventre.

Com ho sabia, que havia quedat embarassada d'en Teseu?

—Això també és veritat, oi?

—Sí, però...

—Sí, però, sí, però... No saps dir res més! —va exclamar, irat.

—Me'n vaig desfer... No volia aquella criatura.

Va fer una ganyota que mostrava una barreja de sarcasme i de fàstic.

—O ets una mentidera o una inepta.

Què m'estava dient?

La meva cara badoca devia deixar palesa la segona opció.

—Creix sa i fort, el teu bastard.

No, no era possible. I m'ho deia amb ironia, amb voluntat de fer-me mal. Oh, déus, el meu pare no era així!

—No et preocupis, que no li diré res al banyut del teu home.

El meu home... Aquesta és una altra història.

—Saps? —va continuar—. M'he esforçat perquè el Senat valorés el seu *cursus honorum*, que es vagi obrint camí en els càrrecs polítics. Sempre he procurat per vosaltres.

El que deia era important, però en aquell moment jo només tenia al cap el que havia dit del fill d'en Teseu, el meu bastard.

—Pare... On és aquesta criatura, què en saps? Si us plau, pare, pel record de la meva mare, de la teva...

—Ni les esmentis, a elles! —va cridar—. No gosis ni dir el seu nom! No taquis la seva memòria, elles eren dones decents! Et vas allitar amb l'home que odiava, te'n vas quedar prenyada... I tot amb el teu vistiplau, oi? No cal

que m'ho diguis, ja sé que no era el seu estil, violar les dones... Mai no podré comprendre que caiguessis tan avall, perquè, per molt que ocultés la seva identitat, mai no va passar de ser un auriga, un gladiador, un mosso de quadra. No tens dignitat.

L'odi que traspuava cap a mi em va ferir més que la més mortal de les punyalades. No era ell, mai no havia vist el pare d'aquella manera.

—Que on és, preguntes? —va continuar mentre s'acostava a l'estany que tenim al bell mig del *viridarium*,* on es bressolen joncs i nenúfars. Hi va passejar els ulls, indolent, amb les mans agafades darrere l'esquena.

Jo el seguia en silenci, atenta a tot el que pogués dir.

—Si te'n volies desfer, t'hauries d'haver assegurat que fos així —va reblar.

I abans que pogués explicar-li com havia anat, va afegir:

—I aquesta criatura que dius que has perdut fa uns mesos... Sempre que perpetres alguna indecència has de venir a Bàrcino? Perquè... què hi fas, aquí? Hauries de ser a Roma amb el teu marit.

El meu marit... Ja he dit que aquesta era una altra història, que si podia obtenir la comprensió del pare, tal vegada l'hi explicaria.

Li vaig demanar que em digués què sabia, què li havien dit i qui l'hi havia dit, que si us plau, que em perdonés, que al capdavant ho havia fet per no fer-lo patir, i que per a mi hauria sigut molt més fàcil abocar la veritat.

—Em sap greu, molt de greu, donaria el que fos perquè no hagués passat —vaig mussitar en un murmuri gairebé inaudible, però que no dubto que ell va sentir.

* Jardí. De vegades també pot ser un bosquet integrat a l'habitatge.

Va tornar a passejar la mirada pel seu voltant, ignorant-me.

—Entra a casa, si us plau... —vaig oferir pensant que allò li podia plaure.

No em va respondre, semblava que estigués determinat a fer alguna cosa. Va caminar una mica. Es va aturar uns instants i es va ajupir. Va passar la mà dreta damunt del mosaic del terra, allà on limitava amb una tanca baixa de xiprers que jo havia fet arrodonir. Amb el cap dels dits va resseguir les tessel·les de l'extrem. Semblava que busqués alguna cosa. En un punt concret, va apartar l'herbei i la terra amb les mans i va descobrir una petita cavitat. Ho havia fet amb ràbia, i va fer saltar algunes tessel·les del cantell del mosaic. De dins del forat en va treure una capseta que s'amagà en un plec de la toga.*

No em vaig atrevir a preguntar què hi havia. De fet, vaig trigar molts anys a assabentar-me del seu contingut.

Es va aixecar tot seguit, amb energia, i es va dirigir a un dels membres de la seva escorta, que esperaven a certa distància. Li va agafar el *gladius*** i es va adreçar cap a mi.

Hi estava disposada, de bon grat acceptava la mort si venia de la seva mà.

Però no, només em va apartar, i amb ràbia va colpejar un *oscillum**** de marbre, finalment tallat, que penjava d'una de les arcades del peristil. Ho va fer repetidament, fins que el va fer caure a terra.

* La toga, el vestit del ciutadà romà. Si es col·locava amb habilitat, algun dels plecs podien servir de butxaca.

** Espasa. D'origen celtiber, va ser emprada per les legions romanes del s. III aC al s. III dC.

*** Ornament que es penjava als jardins, de la branca d'un arbre, entre columnes... El vent el feia oscil·lar i provocava un so agradable, i la llum del sol hi reflectia diverses tonalitats.

Li volia preguntar per què ho feia, sabia que li agradaven molt aquella mena d'ornaments que es movien amb el vent musicant l'espai, però em vaig mossegar la llengua tot recordant que els *oscilla* li evocaven en Teseu.

Va tornar el *gladius* a l'escorta. A ell i a la resta del seu seguici armat els va fer un gest indicant que havien de marxar. Tot seguit es va adreçar a mi:

—Encara que de portes enfora i a efectes pràctics tot seguirà com abans..., per a mi, ja no ets la meua filla —va sentenciar.

Un nus d'impotència m'escanyava la gola i m'impedia de dir res. Ell, però, va continuar:

—Malgrat tot... que els déus et siguin propicis, Minícia Fausta —em va dir a tall de comiat—. Mentre aquest bastard i els sicaris que en tenen cura visquin, els necessitaràs.

El pare només m'anomenava amb el nom complet en ocasions solemnes o quan em renyava.

«Oh, divina Minerva, deessa de la justícia veritable, no pots permetre que se'n vagi així», vaig mussitar.

Vaig anar darrere seu, cap a l'atri, però la guàrdia que l'acompanyava em va barrar el pas i a punta de *gladius* em van fer tornar al peristil. Hauria d'haver permès que em travessessin, però aquell estrany sentit de la supervivència em va fer recular.

Tot i així, vaig cridar com una boja amb la intenció que des de fora ell sentís els meus crits; tal vegada pensaria que m'havien mort i tornaria. Jo, llavors, ja havia perdut el seny i el que deia al començament: part de la vida.

En sentir-me, els esclaus, que fins llavors s'havien mantingut discretament a distància, van venir alarmats a auxiliar-me. No tinc cap dubte que l'endemà tot Bàrcino devia anar plena del fet que l'il·lustre Minici i la seva filla s'havien barallat.

—Fora, fora tots! —vaig manar.

La Thadea els va acabar de persuadir, sabia que en aquells moments jo necessitava solitud.

I ho estava, de sola. Sense la mare, que havia mort quan jo era molt joveneta, i l'àvia Quadrònia, que havia dirigit la meva educació, no tenia ningú que drecés les meves passes. Lluny del meu estimat cosí Corneli i de l'amic Marc Aureli, que vuit anys després seria emperador, havia quedat òrfena de protecció.

El marit... Sí, el tenia a ell, però en aquell moment era a Roma. I molt millor que fos així.

Em vaig desplomar voluntàriament a terra i m'hi vaig rebolcar com una bèstia ferida, com un gos rabiós. Esgarapant les tesselles amb la intenció d'arrencar-les del mosaic, em vaig trencar part de les ungles. La sang em brollava dels dits, i en passar-me'ls per la cara me la vaig cobrir de pols ensangonada. Embogida, presa per les Fúries, em vaig estripar la *stola** i la túnica que duia a sota, sense importar-me que un dels pits em quedés al descobert.

Cridava i gemegava com mai no he fet, ni tan sols quan he parit.

—Plutó, covard, vine a buscar-me!

De panxa enlaire, vaig girar el cap i vaig veure que tenia al meu costat l'*oscillum* caigut. El vaig agafar i el vaig mirar amb atenció. Un dels cantells podia ser prou afilat per segar-me la jugular. Fosquejava. El crepuscle seria testimoni de la meva fi.

Vaig sentir unes passes, per uns instants vaig il·lusionar-me pensant que era el pare que tornava. Però no,

* Vestidura d'una peça, àmplia, amb molts plecs i llarga fins a l'altura del turmell, que es duia damunt d'una túnica deixada anar i se cenyia a la cintura, semblant a la que duïen els homes.

era la Thadea, la bella ànima com cap altra, que es va ajupir i em va cobrir amb una fina flassada de lli.

—Agafareu fred, senyora —va dir-me a cau d'orella tot apartant l'*oscillum* de mi mentre m'embolcallava i m'incorporava una mica.

Em vaig deixar amoixar per la seva abraçada. Entre els seus braços, la ira va anar perdent força com l'onada quan arriba a la riba i es dilueix damunt la sorra.

Com una nena petita, desvalguda, que ha trobat qui en tingui cura, em vaig deixar conduir per ella, en silenci. Cap dins.

Columna

Columnna

PRIMERA PART
D'amistat i de companyies

Columnna

Columnna

I

Bàrcino, 180 dC Minicia Fausta Cornelio Vero S. D.*

Estimat Corneli,

M'has fet feliç. Molt. No et pots arribar a imaginar com m'ha agradat el teu enviament. Rebre els escrits del nostre amic Marc Aureli ha estat un bàlsam guaridor que amoro-seix una mica la seva pèrdua. Fa gairebé cinc mesos de la seva mort, i segur que a tu et preocupa el mateix: què passarà ara amb l'imperi? Què farà el ximple del seu fill? L'he tractat poc, en Còmmode, però des de la primera vegada que el vaig veure en vaig tenir prou per copsar que té la mirada bruta.

Soc massa gran perquè la vida em sorprengui, i encara més amb coses bones, però ahir vaig revifar. He estat tota la nit llegint i rellegint a la llum d'una llàntia. M'omple d'orgull que part d'aquests pensaments els hagués compartit amb mi. Ja n'hem parlat altres vegades, ha estat tot un privilegi.

* S. D.: sigles de *Salutem Dicit*, «envia salutacions».

M'hauria agradat saber viure com ell creia que s'havia de fer, prendre'm les coses com venen, ja que lluitar contra les adversitats que no podem evitar és absurd, inútil. «Lliura't espontàniament a Cloto i deixa que ordeixi la trama del teu destí amb els esdeveniments que vulgui», sempre deia. Prou vegades que m'ho has dit tu mateix, també. No sé si alguna vegada t'he dit, Corneli, que sempre m'has aconsellat sàviament. Sovint penso que, en lloc de ser el meu cosí, sembla que siguis el meu preceptor.*

*Em deies a la carta que tems que de l'obra d'en Marc Aureli se n'apropriïn mans indegudes. Hi estic completament d'acord, hem de protegir el seu llegat i preservar-lo per a les generacions futures. M'imagino que en Gai Aufidi Victori** serà un dels qui en tindrà cura, però no serà sobrer que nosaltres també ens n'ocupem.*

Avui mateix parlaré amb un librariu de confiança perquè me'n faci fer una còpia. I en faré un seguiment estricte, perquè no voldria veure la seva obra malvenuda al fòrum de Bàrcino. Ja saps que n'hi ha molts que fan un munt de tripijocs aprofitant-se de la feina dels autors. Per descomptat que indicaré que faci servir el millor material. Potser m'oblidaré del papyrus i encarregaré al copista que escrigui damunt de pergamena, ja que és més consistent i durador. Aquesta opció em resultarà molt més cara, però potser paga la pena.

A la carta també t'interesses per mi, em preguntes que com em trobo.

Ja t'ho pots imaginar. Visc amb un neguit constant, tement que quan menys m'ho esperi succeirà una desgràcia, i

* *Meditacions*, llibre IV, 34.

** Orador romà, amic i conseller de Marc Aureli i gendre de Marc Corneli Frontó, preceptor i també amic de l'emperador.

sense recursos per poder evitar-la. Fa tants anys que convisc amb la inquietud... No temo per mi, prou que ho saps que la meva dèria, el meu objectiu principal a la vida, és preservar la d'en Luci, el meu fill, el de veritat, l'únic que em queda viu, perquè l'altre, el que vaig tenir amb en Teseu, no l'hi considero, de fill. És molt trist constatar que el meu enemic més important és l'ésser que un dia vaig infantar. Saps? Ja en té trenta-dos, d'anys, el fill d'en Teseu.

Hi va haver una època en què vaig pensar i què, que existís una criatura meva de la qual m'havia intentat desfer, però el temps m'ha demostrat que el pare tenia raó quan em va desitjar que els déus em fossin propicis, que necessitaria la seva protecció, perquè ara, tot i que no el conec, el temo, ha aconseguit que li tingui por. En Teseu se'n sentiria satisfet.

Aquest esguerro, que encara no he pogut conèixer personalment, està ben decidit a posar fi a la nissaga legítima dels Minici. Però no ho vol fer de seguida —prou que s'hauria pogut desfer de mi o del meu fill, mira que n'han passat, d'anys!—, perquè part dels seus objectius és fer-nos viure amb un neguit, amb una incertesa constant. No hi ha any que passi que, pels dies propers al meu aniversari, sigui allà on sigui, no m'arribi un *oscillum* trencat. He estat atenta i vigilant, ja ho saps, t'ho he dit altres vegades, però mai no he pogut enxampar qui me'l porta, ja no dic qui me'l fa enviar.

Ara que hi penso, el que et deia de fer copiar els pensaments d'en Marc Aureli, dubto de com fer-ho, perquè en papyrus podria guardar els seus escrits enrotllats en una preciosa cista* de qualitat que faria fer expressament. Però m'agrada la idea del còdex, i per això millor que opti pel pergamena. Què et sembla? Què m'aconselles? M'agrada-ria saber la teva opinió.

* Tipus de cofre, capsà.

I tornant a la qüestió que em pren la vida i a la vegada l'empeny, en Luci, que fins ara no havia fet cas de les meves recomanacions i advertències, de fet, ha viscut com si no anés per ell. «Que poruga que t'has tornat, mare!», m'ha dit cada vegada que l'he avisat que vigilés, que hi havia qui procurava per destruir la nostra família. No em feia cas i ho entenc. Primer, perquè quan ets jove et creus capaç de menjar-te el món. I després, perquè una amenaça, quatre paraules profètiques malintencionades, racionalment, no t'han de fer por. Ja et vaig dir que l'hi vaig explicar tot, perquè no volia que hi hagués cap malentès entre nosaltres. Prou que, per callar, per intentar protegir el meu pare amb el meu silenci, només vaig aconseguir el seu menyspreu. Però d'un temps ençà he notat un petit canvi. En Luci m'escolta, fins i tot en parlem, malgrat que té un caràcter reservat. I si ho fa ara, crec que és perquè espera un fill de la seva dona, la Lavínia, i això li fa veure el món d'una altra manera. Aquesta és una notícia feliç, que seré àvia.

Pel que fa a l'assumpte que m'empenyora la vida, el fill d'en Teseu, compto amb el suport d'en Luci Cecili Optat. Te'n recordes d'ell, Corneli? Sí, parlo del centurió que es va retirar a Bàrcino. Ara la nostra relació és més d'amistat que no pas d'amants, ens fem grans, però encara tenim alguna trobada amatòria plena de complicitat.

En Cecili (no li dic Luci perquè associó massa aquest nom al meu pare i al meu fill) creu haver trobat una pista, després de tantes recerques infructuoses. Però tot plegat m'agradaria explicar-t'ho personalment. Tinc moltes ganes de veure't. Aniria a Roma amb molt de gust, prou que ho saps, però em reté, ja saps què em reté, a banda que seré àvia. A veure si pots venir aviat, t'enyoro.

Ja sé que els viatges et deixen baldat, però aquí et podràs refer tot el temps que vulguis. Vas néixer aquí, Corneli, Bàr-

cino és el teu bressol. El pare sempre parlava de tu com del petit Corneli, encara que tinguessis edat adulta. I coneixeries el meu net, perquè d'aquí que vinguis, ja haurà nascut. Em fa il·lusió, això de ser àvia. Molta. Però ja et pots imaginar com pateixo, també. No sé quantes vegades al dia prego a Juno que preservi la meva jove de qualsevol mal. Per la triada capitolina, si n'he ofert i n'ofèriré, de sacrificis, al temple d'August!

Va, anima-t'hi, vine a Bàrcino. I plegats homenatjarem els éssers estimats que ja no hi són.

«Quants dels qui vingueren al món ja se n'han anat»,
que deia en Marc Aureli. Vale.***

Minícia.

* *Meditacions*, llibre VI, 56.

** Comiat freqüent a les cartes. Del verb *valeo*, significa «cuida't».